

BLU360 1 Bacheloroppgave

Kandidat 47

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Lever
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filoplasting	Manuell poengsum	Lever
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filoplasting	Manuell poengsum	Lever

BLU360 1 Bacheloroppgave

Emnekode	BLU360	PDF opprettet	24.08.2016 10:41
Vurderingsform	BLU360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	12.05.2016 08:45	Antall sider	39
Sluttidspunkt:	02.06.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606230000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1



Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3371600_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	824.089 KB
Opplastingstid	28.05.2016 19:23:57



Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: BLU360

Kandidat: Ingrid Duvsete

Relasjonell mobbing i barnehagen

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge og avdekke relasjonell mobbing blant jenter fra 3-6 år i barnehagen?

Relational bullying in the kindergarten

How can pedagogical leader expose and prevent relational bullying among 3-6 year-old girls in the kindergarten?

Dato: 2/6 - 2016

Totalt antall sider: 32

Forord

Denne bacheloroppgaven er en individuell oppgave knyttet til barnehagelærerutdanningen. I tillegg til forskning, artikler og litteratur, har jeg benyttet meg av én informant til kvalitativ forskningsmetode. Dette er en pedagog med lang erfaring i barnehagelæreryrket som nå jobber administrativt tilknyttet barnehagesektoren i kommunen.

Gjennom min veileder, har jeg underveis i oppgaven fått god veiledning til oppgavens oppbygning, begrensning i problemstilling og veiledning i hvilken litteratur som kan være aktuell. Det har vært til stor hjelp i en stor oppgave om et stort tema.

Proessen og skrivingen av bacheloroppgaven har vært svært lærerik og har gitt meg økt innsikt i tema og problemstilling jeg vil ta med meg i min fremtidige yrkeskarriere som pedagogisk leder.

Jeg vil rette en stor takk til min informant som stilte opp på intervju og gav meg et godt grunnlag til analyse og drøfting i oppgaven og gav oppgaven ulike perspektiver. En stor takk vil jeg også rette til min veileder, som har fulgt godt opp under hele prosessen mot ferdig bacheloroppgave i barnehagelærerutdanningen.

Levanger, 2. juni 2016

Ingrid Duvsete

Sammendrag

Mobbing i barnehagen er en problemstilling som har fått større fokus i den senere tiden. Om man kan bruke begrepet mobbing om atferd til barnehagebarn er også omdiskutert, samtidig som man i forskning finner at enkelte barn i varierende grad føler seg plaget eller mobbet. Ut fra definisjonen av mobbing og inndelingen i de to ulike kategoriene av mobbing, har jeg tatt utgangspunkt i den indirekte mobbingen. Indirekte mobbing, også kalt relasjonell mobbing, omtales som vanskeligere å oppdage, og det er derfor av interesse for meg å se nærmere på hvordan man kan avdekke slik mobbing. Samtidig som det er viktig å avdekke mobbing for å endre slik atferd, synes jeg det er svært viktig å sette fokus på hvordan mobbingen kan forebygges.

Forskningen rundt mobbing i barnehagen dreier seg hovedsakelig om de største barna i barnehagen, fra 3-6 år. Det er også gjennomgående at jentene står for det meste av den indirekte mobbingen. Roland og Sørensen Vaaland (1996) mener også at guttene er mest utsatt for mobbing enn jentene. Er mobbing blant jenter mindre utbredt fordi den relasjonelle mobbingen er vanskeligere å oppfatte, eller er dette faktisk et faktum? Dette er jeg interessert i å se nærmere på.

Det vil være naivt å tro at mobbing oppstår i løpet av sommerferien fra førskolebarn til skolebarn, og det vil da være nærliggende å anta at mobbing eller forløp til mobbing også forekommer i barnehagene. Også blant jentene. I barnehagen legger man derimot grunnlaget for empati og sosial kompetanse, man har en god arena for å forebygge mobbing. I barnehagen er man også tett på barna, og man skal gjennom gode kunnskaper innen området kunne avdekke mobbing. Også den relasjonelle mobbingen hos de største jentene i barnehagen.

I denne oppgaven legges det stor vekt på hvilken rolle pedagogisk leder har i arbeidet mot mobbing. Barnehagen er forpliktet til å følge Barnehageloven, der § 1 Formål, 3. ledd sier: «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering» (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 7).

Innholdsfortegnelse

Forside	
Forord	
Sammendrag	
Innholdsfortegnelse	
1.0 Innledning.....	s. 4
1.1 Bakgrunn.....	s. 4
1.2 Avgrensning og problemstilling.....	s. 5
1.3 Disposisjon.....	s. 5
2.0 Teori.....	s. 6
2.1 Teoretisk perspektiv.....	s. 6
2.2 Relasjonell mobbing.....	s. 7
2.2.1 De eldste jentene i barnehagen.....	s. 8
2.2.2 Relasjonell mobbing blant jentene i barnehagen.....	s. 8
2.2.3 Jenters sosiale og emosjonelle utvikling.....	s. 9
2.2.4 Likestilling i barnehagen.....	s. 10
2.3 Avdekking.....	s. 11
2.4 Forebygging.....	s. 11
2.5 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing.....	s. 13
3.0 Metode.....	s. 13
3.1 Forskningsmetode.....	s. 13
3.2 Metodologi.....	s. 14
3.3 Utvalg.....	s. 14
3.4 Gjennomføring av intervju.....	s. 14
4.0 Analyse av resultat.....	s. 15
4.1 Tema i dataanalysen.....	s. 15
4.1.1 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing.....	s. 15
4.1.2 Relasjonell mobbing.....	s. 16
4.1.3 Avdekking.....	s. 17
4.1.4 Forebygging.....	s. 18
4.2 Oppsummering av resultatfunn.....	s. 19
5.0 Drøfting.....	s. 20
5.1 Drøfting av hovedfunn med utgangspunkt i teori.....	s. 20
5.1.1 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing.....	s. 20
5.1.2 Relasjonell mobbing.....	s. 21
5.1.3 Avdekking.....	s. 22
5.1.4 Forebygging.....	s. 23
5.2 Kritikk av funn i lys av metode.....	s. 24
6.0 Oppsummering.....	s. 24
6.1 Spørsmål til videre forskning.....	s. 25
6.2 Personlige refleksjoner.....	s. 25
Referanseliste	
Vedlegg 1: Formelt brev til informant	
Vedlegg 2: Intervjuguide	

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn

I denne bacheloroppgaven er fokus rettet mot mobbing i barnehagen. Mobbing kan oppstå allerede ved tegnebordet, mellom fargestifter og blanke ark. Mobbing kan også avdekkes her, mobbing kan også forebygges her. Mellom fargestifter og blanke ark. Denne bevisstheten har vært økende i senere år. I Manifest mot mobbing 2011 – 2014 hadde også barnehagen en sentral plass. Manifestet skulle være et forpliktende samarbeid for et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø, og viser til FNs barnekonvensjon: “Alle barn og unge har rett til et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing. FNs Barne- konvensjon slår fast at barn og unge har rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering. Mobbing svekker disse rettighetene.” (Regjeringen, 2011, s. 3).

Barnehagen er forpliktet til å arbeide ut fra samfunnsmandatet, rammeplan og barnehageloven. I Barnehageloven går det klart frem at barnehagen skal jobbe for et trygt miljø uten diskriminering. Dette ser man blant annet i Barnehageloven § 1: «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 7). Barnehagen er forpliktet til å jobbe med flere ulike paragrafer, lover og krav, men nettopp de nevnte lovene synes jeg personlig er spesielt viktig. Det å skape et trygt fellesskap for fellesskap og vennskap der man motarbeider diskriminering mener jeg er så fundamentalt i et ungt menneskets liv for å lykkes og få et godt liv senere i livet. Hvordan påvirkes et menneske om ingen sier «hei» tilbake? Oppsøker mennesket da etter hvert andre mennesker?

På bakgrunn av Barnehageloven og barnehagens samfunnsmandat, i tillegg til egne erfaringer som introduserende eksempel både som voksen og barn, både som tilskuer og aktør, er jeg interessert i å se nærmere på tema mobbing i barnehagen. Mobbing i barnehagen er et tema det jobbes med på flere plan i flere kommuner i fylket, og er et svært aktuelt tema. I de siste tiårene har det skjedd en enorm utvikling på barnehagefeltet. Antall barn som går i barn har økt dramatisk. Innholdet i barnehagen har også fått større fokus. I 2006 ble barnehagene flyttet til Kunnskapsdepartementet, og i 2009 kom St.meld. nr. 41 «Kvalitet i barnehagen». (Gotvassli, 2013). Etter hvert som barnehagens innhold og kvalitet har blitt aktualisert, har mobbing i barnehagen også fått økt oppmerksomhet og spalteplass. Ofte er artikler skrevet om

temaet, og bare på FUB (Foreldreutvalget for barnehager) sine nettsider ligger det ute hele ni artikler om dette tema.

Da jeg første gang fikk presentert problemstillingen og temaet mobbing i barnehagen, ble jeg først overrasket. Dette hadde ikke jeg lagt merke til da jeg arbeidet i barnehage før jeg begynte på utdanningen. Det tok deretter ikke lang tid før jeg observerte forløp til mobbeatferd blant barn i barnehagen. Særlig har jeg vært oppmerksom på den skjulte mobbeatferden, den relasjonelle mobbingen. Jeg har selv vært lita jente som har stått på sidelinjen og observert og deltatt i jenters væremåte og relasjoner og vet godt at man må ha kunnskap i hvordan man må avdekke og forebygge, i tillegg til å være nær barna for å jobbe mot mobbing i barnehagen. Siden har dette vært en viktig sak for meg, en sak jeg vil bekjempe, en sak jeg vil kjempe for.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Det er omstridt om mobbebegrepet kan brukes om barnehagebarn, samtidig som forskning avdekker at mobbing forekommer også i barnehagen. Mobbing kan kjennetegnes som «negative handlinger som over tid utføres gjentatte ganger av en eller flere personer og er rettet mot en person som har vanskelig for å forsvare seg mot disse handlingene» (Greiff, 2003, s. 17). Gjentar hendelsen seg ved tegnebordet, hvor den ene jenta blir utsatt for samme atferd gjentatte ganger over tid, kan vi altså snakke om mobbing. Utfrysning. Ekskludering. Relasjonell mobbing. Den relasjonelle mobbingen rammer i stor grad jentene i barnehagen. Denne type mobbing er mer utpekulert og vanskeligere og avdekke, og det blir derfor nærliggende og relevant å se nærmere på hvordan pedagogisk leder kan avdekke relasjonell mobbing blant jenter, i tillegg til hvordan mobbingen kan forebygges. Siden mobbeforskningen i hovedsak tar for seg barn fra 3 år og oppover, er hovedfokus fokusert ilagt de største barna i barnehagen. På bakgrunn av denne avgrensingen til temaet *mobbing*, er dette valgt problemstilling til bacheloroppgave:

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge og avdekke relasjonell mobbing blant jenter fra 3-6 år i barnehagen?

1.3 Disposisjon

Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing i barnehagen vil stå sentralt i oppgaven, i tillegg til avdekking, forebygging og fokus på den relasjonelle mobbingen. Oppgaven vil bli

disponert ut fra disse hovedtemaene. De eldste jentene i barnehagen vil ha hovedfokus i oppgaven om relasjonell mobbing, samtidig det er viktig å presisere at relasjonell mobbing kan foregå også blant gutter. Under oppgaven er det fokusert på å bygge oppgaven rundt god teori på området og supplere med egne eksempler rundt tema, da jeg mener det er viktig å unngå å ha et ensrettet teoretisk syn på tema, men at man ser de enkelte barna som kan være involvert. Senere vil det inngå hvilken metode som er valgt til oppgaven, samt kort gå inn på informant til kvalitativ forskningsmetode. Deretter vil resultater bli analysert, drøftet i diskusjonsdel og til slutt oppsummering av funn og resultater knyttet opp mot teori og problemstilling. For å skape en oversiktlig oppgave, er oppgaven delt inn i ulike emner som alle er knyttet til oppgavens tema og problemstilling. Disse emnene vil gå igjen i intervju, analyse og diskusjon.

2.0 Teori

2.1 Teoretisk perspektiv

Da teori er valgt ut til oppgaven, er det vektlagt å ha oppdatert forskning og teori rundt mobbing i barnehagen. Det er også benyttet bøker skrevet på tidlig 2000-tall, men det er også supplert med nyere litteratur. Da teori er innhentet via faglitteratur i bøker, er det blitt vektlagt å velge bøker som omhandler mobbing nettopp i barnehagen, da den største andelen dreier seg om mobbing i skolen. Innen mobbeforskere er det ulike perspektiv rundt tema, men Olweus og Roland er to navn som ofte går igjen i nyere forskning om mobbing som er benyttet i oppgaven. I tillegg er det også valgt ut noe av litteraturen som omhandler mobbing blant jenter. Da forskning og litteratur er blitt lest og innhentet til oppgaven, har hovedfokus vært på nøkkelordene avdekking, forebygging og relasjonell mobbing. Dette blir også emnene som vil gå igjen i oppgaven, i tillegg til pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing i barnehagen. Underveis i prosessen er det gjort flere funn på interessant litteratur som danner et inntrykk av at mobbing i barnehagen i høyeste grad er et samfunnsaktuelt tema en som pedagogisk leder vil dra nytte av å ha kunnskap om senere.

I teorien om relasjonell mobbing blir denne type mobbing knyttet opp mot begrep som *jentemobbing*, *mobbing blant jenter* og *sosial ekskludering*. Det er også dette teoretiske utgangspunktet oppgaven vil ta utgangspunktet i, da oppgaven om tema mobbing har hovedfokus på nettopp mobbing blant jenter i barnehagen. I oppgaven har er det også lagt vekt på kjønnsforskjeller innen forskning og jenters emosjonelle utvikling, da følgelig kunnskap om dette er viktig for å avdekke denne type mobbing og forebygge på en god måte.

Både Roland og Sørensen Vaaland (1996) og Perren (2000) mener at guttene er mer involvert i mobbing enn jentene. Dette samsvarer også med Olweus (1992) sine første studier hvor han fant ut at gutter oftere er mobbere enn jenter. Om man skal ha et kritisk blikk på dette utsagnet, kan en stille seg spørsmålet om mobbing blant jenter mindre utbredt fordi den relasjonelle mobbingen er vanskelig å oppfatte, eller er dette faktisk et faktum?

Både forskere, politikere, pedagoger, barnehageansatte og foreldre har gjennom økt oppmerksomhet og kunnskap på området fått en større forståelse av at mobbing kan starte, og foregår, også i barnehagen. Hovedfokuset i bacheloroppgaven blir derfor å se på hvordan en som pedagogisk leder kan avdekke og forebygge den relasjonelle mobbingen i barnehagen. En avdekking og forebygging som skjer på et tidlig tidspunkt i livet. På et tidspunkt der grunnmuren bygges. En grunnmur hvor selvbilde, selvtillit, god psykisk helse og gode holdninger skal stå støtt – hele livet.

2.2 Relasjonell mobbing

Mobbing i barnehagen kan skje i alle aldre, blant og mellom begge kjønn og på ulike måter. Forskingen skiller mellom direkte og indirekte mobbing. Direkte mobbing er åpne angrep på offeret, mens indirekte mobbing er mer sofistisert og kan påføre den andre smerte uten at dette blir oppdaget av tredjepersoner. Sistnevnte type mobbing er dermed i større grad skjult for de som ikke er direkte involvert (Eidhamar, Leer-Salvesen, 2014, s. 115). Indirekte mobbing samsvarer i stor grad med det som også kalles *relasjonell mobbing*. Det er den indirekte mobbingen oppgaven vil ta utgangspunkt i, og det vil i stor grad bli vektlagt mobbingen som omhandler relasjoner mellom barna, *relasjonell mobbing*. Mobbingen som kan involvere ødeleggelse av vennskap, ryktespredning, ignorering og utestengelse fra lek, enten åpent eller skjult (Helgesen, 2010). Mobbingen som er vanskelig å avdekke. Grunnen for valget om én spesifikk type mobbing blant barn, er at nettopp denne formen for mobbing ofte foregår mer i det skjulte og er vanskeligere å oppdage enn eksempelvis fysisk mobbing. Nettopp dette aspektet belyses av Olweus (2000, s. 22):

Man skal være særlig oppmerksom på denne indirekte formen for mobbing, fordi den er mindre synlig. Men den gjør like stor skade som den direkte mobbingen. Det barnet som ikke får være med i vennegjengen, har vanskelig for å få venner. Konsekvensen er at barnet blir ensomt, og nettopp ensomme barn er særlig utsatt for mobbing.

Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan man kan avdekke relasjonell mobbing, slik at man kan sette inn tiltak. Formålet blir også å undersøke på hvilken måte man kan forebygge relasjonell mobbing.

Larsson (2001) mener at hvis man aksepterer mobbing som en vanlig foreteelse mellom mennesker i en gruppe, uansett hvor smertefullt det kan være, kan kunnskap om fenomenet mobbing bidra til et forbedret klarsyn, forståelse og aksept i forhold til barna, deres foreldre og samtidig lette det profesjonelle ansvaret (Helgesen, 2014). En må altså erkjenne at mobbing i barnehagen kan oppstå, og i tillegg ha åpne øyne og et åpent sinn for at relasjonell mobbing også kan forekomme blant så små barn som faktisk barnehagebarna.

2.2.1 De eldste jentene i barnehagen

Det har imidlertid vært noe uenighet innen forskningen om hvilken type mobbing barnehagebarna utøver. Björkqvist (1994) mener at barn ikke har ferdigheter til indirekte mobbing før i 11-årsalderen, mens andre studier viser at både gutter og jenter er i stand til å utføre slike former for mobbing. Crick, Casas & Ku (1999) gjorde en studie hvor de bekreftet at mobbing fant sted i barnehagen, og at barna mobbet både direkte og indirekte. Hvem som utøver den indirekte mobbingen er det også uenighet om. Perren (2000) fant ikke kjønnsforskjeller angående indirekte former for mobbing. Studier gjort av Ostrov, Wood, Jansen, Casas & Crick (2004) har derimot vist at barnehagebarn kan spre sladder og fortelle hemmeligheter, og konkludert med at jentene utøvde og mottok mer indirekte mobbing. En studie av Crick, Ostrov, Burr, Cullerton-Sen, Jansen-Yeh & Ralston (2006) viste at både direkte og indirekte mobbing kunne observeres hos barnehagebarn helt ned til 2,5 år. Indirekte mobbing var mer vanlig blant jenter enn blant gutter. Selv om de lærde strides på området, vil oppgaven ta utgangspunkt de trekkene som oftest går igjen i forskning om mobbing i barnehagen; nettopp at barn helt ned i 3 år kan være involvert i mobbing, og at det ofte er jentene som er involvert i den indirekte og relasjonelle mobbingen.

2.2.2 Relasjonell mobbing blant jentene i barnehagen

De to ulike typene mobbing viser seg også ofte fordelt på de ulike kjønnene. Guttene mobber mer direkte, gjerne fysisk. Jentene er mer sofistikerte og mobber i større grad indirekte og relasjonelt (Eidhamar, Leer-Salvesen, 2014, s. 116). Ofte er det altså jentene som står for den relasjonelle mobbingen. «Makt og tilhørighet er en sterk drivkraft bak mobbing. Utestenging skaper intimitet mellom de barna som er sammen. Utfrysning eller utestenging er den formen for mobbing som synes å være mest sentral for jenter» (Roland, 2007, s. 48). Det er gjort lite studier og forskning som viser forekomst av relasjonell mobbing, men en studie fra Crick, Casas & Ku (1999) kan gi et lite innblikk i fenomenet. Studien omfattet et utvalg på 129 barn

(67 gutter/62 jenter) i alderen 3,1 til 5,6 år fra tre barnehager. Av 129 barn ble 36 mobbet relasjonelt eller fysisk. Av de mobbede barna ble 53 % fysisk mobbet, 34 % relasjonelt mobbet og 13 % utsatt for både fysisk og relasjonell mobbing. Med utgangspunkt i denne kunnskapen og tidligere erfaringer er det interessant å ta for seg den relasjonelle mobbingen blant jenter. «På seg selv kjenner man andre», er et uttrykk som kan passe godt i mange sammenhenger, også i denne sammenhengen. Enten som et tidligere offer, en tidligere mobber, en tidligere tilskuer eller en tidligere «medhjelper». Ofte kan en høre at mødre til jenter er bekymret for mobbing blant jenter og jentene sine. Nettopp fordi det er så vanskelig å oppdage. At det nettopp blir oppdaget er så avgjørende. Både for mobbeoffer, mobber, barnegruppa og foreldre.

Andreasson (2006) har i sin mastergradsavhandling om jentemobbing uttalt at jentemobbing er i grenselandet mellom vennskap og mobbing. Dette kan være en annen dimensjon som gjør mobbingen blant de eldste jentene i barnehagen vanskeligere å definere og avdekke. Flack (2005, s. 18), stipendiat ved Senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger sier dette om avdekking av jentemobbing: «Den største hindringen for å avdekke jentemobbing kan være bagatellisering av hva som egentlig skjer. I og med at de samme jentene som trakasserer enkelte jenter samtidig opptrer som hyggelige, flinke og snille utad, kan det være vanskelig å tro at de kan være mobbere».

2.2.3 Jenters sosiale og emosjonelle utvikling

«Man fødes ikke som kvinne, man blir det» erklærte Simone de Beauvoir i 1949.

Vi formes gjennom vår respons og korrigering fra foreldre og andre i omgivelsene våre. Når jenter sosialiseres til å ha fokus på relasjoner og sky åpne konflikter, er det god grunn til å tro at det også spiller inn på den måten jenter mobber hverandre. Vi finner andre mer indirekte og skjulte måter å få ut aggresjon i stedet.

(Skotheim & Vågsland, 2008, s. 73)

I vestlige samfunn foretrekker både jenter og gutter å omgås og leke med jevnaldrende av samme kjønn helt fra de er svært små, kanskje fordi de allerede da foretrekker ulike aktiviteter. Mens gutter tilsynelatende er opptatt av leker og gjenstander, vil jenter ofte omgås andre og er opptatt av relasjoner. Golombok og Fivush (1994) stiller seg spørsmål om disse forskjellige interessene blir fremmet på et svært tidlig stadium på grunn av forskjellig behandling fra foreldrenes side. De nevner videre:

Gutter, som er mer aktive helt fra fødselen av, blir holdt tettere inntil omsorgspersonen, slik at de kan se over omsorgspersonens skulder og konsentrere seg omgivelsene. Jenter, som er roligere, blir holdt slik at de kan se omsorgspersonen, og dermed får de mer øyekontakt. Sammen med de kjønnsmessige

klisjéfylte forventninger til atferd fra omgivelsene kan dette forme gutter og jenter slik at de utvikler forskjellige preferanser når det gjelder aktiviteter og kontakt med andre mennesker.

(Golombok & Finvush, 1994, s. 111)

Om jenters sosiale og emosjonelle utvikling kan forklares med ulik biologi mellom kjønn eller påvirkning av ytre faktorer som ulik behandling og forventning fra omsorgspersoner som foreldre og barnehageansatte er vanskelig å fastsette, men det ser ut til at jenters relasjonelle måte å være på, oppstår tidlig i jenters liv, væremåte og tankesett. Denne væremåten og tankesettet kan nok være medvirkende til at forskningen ofte viser at jentene i større grad involveres i indirekte og relasjonell mobbing, noe følgende sitat kan gjenspeile: «Jenters manglende uttrykk for sinne bunner i redsel for konflikt og isolasjon og kan føre til indirekte mobbing» (Skotheim & Vågsland, 2008, s. 108)

Jentene lærer i sene barnehageår hvordan de skal unngå og løse konflikter, vedlikeholde en relasjon og kommunisere parvis eller i små grupper. Disse atferdstrekkene i ulike relasjoner, blir ofte hengende resten av livet (Kloep & Hendry, 2003). På bakgrunn av denne dimensjonen kan det tenkes at jenter allerede i barnehagen må lære seg hvordan man opptrer og håndterer relasjoner til andre jenter. Det er allerede i barnehagen mønstrene for atferd kan sette seg, og det er også her grunnlaget må legges. Barndomsårene er betydningsfulle for utviklingen av et individs livsløp.

2.2.4 Likestilling i barnehagen

Om jenter allerede i barnehagen blir formet og lært opp til hvordan man forholder seg til relasjoner, blir det relevant å trekke inn likestilling i barnehagen. Et utdrag fra temaheftet «Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen», i tillegg til et sitat om barnehagens verdigrunnlag fra det samme heftet kan belyse dette:

Likestilling og likeverd handler om hvilke relasjonsmønstre som utvikles. I leken inkluderer og ekskluderer barn verbalt og kroppslig. Dette er en del av barnekulturen. Når vi arbeider med likestilling og likeverd, har vi et ansvar for å utvikle verdier sammen med barna som synliggjør maktstrategier mellom barna over tid. Hva som er makt i relasjonene mellom barna, må barna selv være med på å definere samtidig som vi har felles verdier i forhold til hvordan vi skal være mot hverandre.

(Rossholt, 2006)

Likestilling gjennom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Barnehagen skal oppdra barn til å møte og skape et likestilt samfunn. Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling mellom de to kjønn. Gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt, og oppmuntres til å delta i felleskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger til og samfunnets forventninger til gutter og jenter.

(ibid., 2006)

2.3 Avdekking

Avdekking av relasjonell mobbing kan være vanskelig, da den ofte foregår mer skjult enn den direkte mobbingen. Å se på avdekking blir dermed svært viktig. I forbindelse med avdekking av mobbing, er det utført en spørreundersøkelse som er interessant. Undersøkelsen viste at ett av ni barnehagebarn mobbes. Her ble det også sett på kjønnsforskjeller, og det er disse funnene som er spesielt interessante sett i forhold til oppgavens problemstilling. I undersøkelsen ble både de ansatte i barnehagen og barnehagebarna spurt om det var jentene eller guttene som var mest aktive i mobbingen. De voksne mente at guttene var mest aktive som mobbere (75% av de voksne sa «mest gutter», ingen av de voksne sa «mest jenter»), bare 25% mente at begge kjønn var like aktive på dette området. I kontrast til de voksnes svar sa 20% av barna at jentene var verst, 58% sa guttene ga guttene hovedskylda, mens 15% sa at ansvaret var likelig fordelt (Midsand, Monstad & Søbstad, 2004). Dette nyanserer altså voksensvarene fra svarene fra barna. Kanskje opplevde barna mer av den skjulte volden og psykiske volden som jentene utøver, spør undersøkelsen seg. Denne undersøkelsen støtter forskningen som viser at mobbing blant jenter er i mindretall, men den avdekker også at mye av mobbingen blant jenter faktisk ikke alltid avdekkes.

Hvor grensen mellom «barns naturlige væremåte», erting og mobbing går, kan være vanskelig å fastsette. Mobbing og erting er nærliggende begreper, og det kan være vanskelig å skille dette fra hverandre. For å avdekke om det er mobbing eller erting, er det viktig å observere hva som faktisk foregår mellom barna, samtidig som at det forutsetter at man har en bevissthet om forskjellene mellom mobbing og erting (Helgesen, 2014). Den trygge voksne ser hva som skjer i leken fordi hun eller han vet hva en skal se etter. Den voksne må også være en tydelig å demokratisk leder for barna slik at ikke aggressive krefter i gruppa får fritt spillerom. På den måten kan en i kraft av sin rolle som pedagog og leder arbeide mot mobbing (Midsand et al., 2004).

2.4 Forebygging

«Det er når empatien stenges ute og dehumaniseringen tar til, at det åpnes for handlinger som vi kan definere som mobbing» (Søndergaard, 2012, s. 76). «Forebygging av mobbing handler ført og fremst om å trene hele barnegruppa i empati», hevder Eidhamar & Leer-Salvesen (2014, s. 117) og støtter dermed Søndergaards (2012) påstand. Skal man forebygge mobbing i barnehagen bør man altså sette stort fokus på empati i barnegruppen. Arbeidet med å hindre mobbing forutsetter videre at barnehagelærere lærer seg å skille mellom mobbing og andre

konflikter mellom barna. Pedagogiske ledere må observere og gjenkjenne tegnene på mobbing. En ekstra skjerpet oppmerksomhet er nødvendig for å oppdage den mobbingen som foregår indirekte, relasjonelt og i det skjulte, hevder Eidhamar & Leer-Salvesen (2014) videre. Når en er nær vil man kunne oppdage og ha mulighet for å støtte de barna som kan stå i fare for å utvikle en offeratferd, men en kan også sette inn tiltak overfor de barna som hevder seg selv så sterkt at de kan utvikle en plageatferd (Midtsand et al., 2004). I tillegg til empati, blir altså observasjon og kunnskap viktig for å forebygge relasjonell mobbing.

Relasjonell mobbing kan innebære forsøk på ødeleggelse av vennskapsforhold, og nettopp gode relasjoner og vennskap er svært viktig for å forebygge mobbing. I barnehagen kan en jobbe aktivt for å fremme vennskap mellom barn. Har man gode vennskap til andre barn, blir også faren for å bli utsatt for mobbing redusert. For at dette skal skje må både foreldre og pedagoger får mer veiledning i hvordan dette praktisk skal gjøres (ibid.). Skal man arbeide med relasjoner og vennskap i barnehagen blir et godt arbeid med sosial kompetanse viktig. Rørnes (2007) går så langt som å hevde at sosial kompetanse kan virke som en forebyggende vaksine i forhold til mobbing i barnehagen.

Så sent som dette år er det kommet en bok om mobbing i barnehagen, med undertittel «Anerkjennelse som forebygging». En anerkjennende holdning til barn fører til at barnet føler seg verdsatt og betydningsfullt. Det å lytte til barnets signaler blir dermed svært viktig i relasjonsbygging mellom barn og voksne. Bagatellisering av barns opplevelser vil på den andre siden skape gode vekstvilkår for mobbing. Denne sosiale verdsettelsen som anerkjennelse er, handler om betydningen av å være inkludert i det sosiale fellesskapet. Det handler om følelsen av å være verdifull, noe som har stor betydning som forebyggende faktor mot mobbing (Lund & Helgeland, 2016).

Allerede i barnehagen kan barn bli mobbeofre - eller mobbere. Å forhindre slik oppførsel krever mye av personalet i barnehagen (Gram, 2004). Alle disse nevnte forebyggende tiltakene er svært viktig, da det pedagogiske personalet er nøkkelpersoner i forebyggingen av mobbing. Det er deres faglige og personlige kompetanse som er avgjørende for om de lykkes i å sikre trivsel for alle i en barnegruppe (Høiby & Trolle, 2009).

2.5 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing i barnehagen

«Å våge å se sannheten og å kjenne dens smerte, krever stort mot» (Larsson, 2001, forord).

Larsson (2001) mener at om en aksepterer mobbing som en vanlig foreteelse mellom mennesker i en gruppe, uansett hvor smertefullt det kan være, kan kunnskap om fenomenet mobbing bidra til et forbedret klarsyn, forståelse og aksept i forhold til barna, deres foreldre og samtidig lette det profesjonelle ansvaret. Denne meningen klargjør det innledende sitatet fra Larssons forord. Som pedagogisk leder må en ha stort mot. Som pedagogisk leder må en ha kunnskap. «Kunnskap er makt, og kunnskap om hva mobbing er og hva mobbing ikke er, ser ut til å være den viktigste forutsetningen for å forstå hvordan mobbing kan bekjempes» (Waage & Mossige, 2002, s. 44). Mobbing skal bekjempes, og her har de voksne det fulle og hele ansvaret. Et barn blir ikke født mobber eller mobbeoffer.

Det finnes en rekke forskning som understreker betydningen av kombinasjonen av varme og tydelighet som to av de mest sentrale elementene i møte mellom voksne og barn (Fongary, 2004; Lund, 2012b; Sommer & Sjøbu, 2012). Roland (2007) poengterer også viktigheten av grensesetting og tydelige voksne når en arbeider mot mobbing. Denne varmen og tydeligheten er det voksenpersonene som er ansvarlig for, det er pedagogisk leder som har det øverste ansvaret for at personellet i barnehagen innehar god relasjonskompetanse for å skape gode relasjoner til barn og mellom barn. Kvaliteten på samhandlingen mellom barn og voksne er avgjørende. Et varmt, kjærlig og omsorgsfullt forhold kan få positive følger for resten av barnets liv (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2014). Hvilke type relasjoner som skapes i barnehagen kan altså få følger for resten av livet.

3.0 Metode

3.1 Forskningsmetode

Denne bacheloroppgaven er knyttet opp mot kvalitativ forskningsmetode. Kvalitativ forskningsmetode brukes for å undersøke og beskrive menneskers opplevelse og erfaringer. Her blir blikket rettet mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst. En viktig målsetting med kvalitative tilnærminger er å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får stor betydning (Thagaard, 2013). Kvalitativ metode er en fleksibel forskningsmetode. Datainnsamlingen kan foregå hovedsakelig gjennom intervju eller observasjon, og det er altså intervju jeg har benyttet meg av som forskningsmetode.

3.2 Metodologi

Grunnen til at det er benyttet intervju som metode, er at tema mobbing ikke nødvendigvis kan observeres over et kort tidsrom. Benytter oppgaven seg av intervju, kan en ved hjelp av erfarne og dyktige pedagoger gå i dybden på tema og få personlige erfaringer og meninger rundt tema. For å oppnå et rikt beskrivende datamateriale, har en et relativt lite utvalg deltagere i kvalitativ forskning, og det nettopp begrunnelsen for å velge én informant. Tema og problemstilling er vurdert å få et best mulig resultat med kvalitativ forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming er dessuten preget av en induktiv tilnærming. Man kan grovt sett si at et induktiv design trekker slutninger fra det spesielle til det allmenne, fra teori til empiri (Bergsland & Jæger, 2014). En induktiv tilnærming der teori knyttes til erfaringer gjort i undersøkelsen er forhåpentligvis med på å knytte resultat og teori godt sammen i drøfting av oppgaven. I undersøkelsen er det følgelig mer interessant å vite hvordan en pedagogisk leder kan arbeide eksempelvis forebyggende mot relasjonell mobbing, enn om en gjennom en spørreundersøkelse får vite hvor stor prosentandel som legger vekt på henholdsvis relasjonsbygging, mobbeprogram eller lek som forebyggende faktor mot mobbing.

3.3 Utvalg

Oppgavens metodologi består av ett intervju med én informant. Informant ble ferdig utdannet førskolelærer på sent 80-tall, og har i ettertid tatt mye etterutdanning. Hun er tidligere pedagogisk leder og styrer i både privat barnehage og kommunal barnehage. Informant arbeider nå administrativt innen barnehagesektoren i kommunen. Når informant hadde så bred erfaring og kompetanse, og i tillegg på nåværende tidspunkt har så god oversikt over praksisen til barnehagene i kommunen, ble det tatt en vurdering på å at oppgaven skulle basere seg på én informant til kvalitativ metode. En kunne da gå i dybden i intervjuet. Etter ny kunnskap og innsikt omkring tema gjennom forskning og annen faglitteratur, ble det valgt å skrive en intervjuguide. Intervjuguiden ble delt inn i fire emner, slik som i resten av oppgaven, med tre spørsmål til hvert tema. Henviser her til innlegg 2 vedlagt oppgaven. Temaene var valgt ut på bakgrunn av at de inngår i oppgavens problemstilling, og at en på denne måten går i dybden på hele problemstillingen på en oversiktlig måte.

3.4 Gjennomføring av intervju

Til informant ble det formulert et informasjonsskriv der det ble informert om undersøkelsens overordnede mål og hva undersøkelsen skulle brukes til, i tillegg til at informant kunne skrive under på om hun samtykket til at materiell fra intervjuet kunne brukes i oppgavebesvarelsen.

Henviser her til vedlegg 1 vedlagt oppgaven. NESH (2006) formulerer prinsippet om informert samtykke slik: «Som hovedregel skal forskningsprosjekter som inkluderer personer, settes i gang bare etter deltagerens informerte og frie samtykke. Informantene har til enhver tid rett til å avbryte sin deltagelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem».

I forkant av intervjuet ble intervjuguide tilsendt informant, slik at informant kunne forberede seg til intervjuet. Med tillatelse fra informant, ble intervjuet tatt opp på lydbånd underveis. På den måten kunne en være mer til stede i intervjuet til fordel for å bruke fokus på og notere. I etterkant av intervjuet ble intervjuet transkribert. Om en transkriberer kan en også benytte seg av direkte sitat i oppgaven i etterkant, og dette kan følgelig bli en fordel og styrke for oppgaven. Hele intervjuet varte i overkant av en time. Informant hadde forberedt seg godt på spørsmålene, og hadde mange notater å snakke ut fra da jeg underveis stilte spørsmålene.

I etterkant av intervjuet har det transkriberte intervjuet blitt makulert og lydfilen med opptaket av intervjuet blitt slettet. I oppgaven er også informant anonymisert ved å omtale vedkommende som *informant* og *hun*. På denne måten er det blitt tatt hensyn til det etiske prinsippet om konsekvens som NESH (2006) har definert, som sier at: «Forskeren har et ansvar for å unngå at de som utforskes utsettes for skade eller andre alvorlige belastninger» (Bergsland & Jæger, 2014)

4.0 Analyse av resultat

4.1 Tema i dataanalysen

Det er tidligere nevnt at oppgaven er delt inn i fire tema som belyser problemstilling.

Temaene *pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing*, *relasjonell mobbing*, *forebygging* og *avdekking* går også igjen i intervju, analyse av resultat og drøfting.

4.1.1 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing

Informant mener at de pedagogiske lederne arbeider mot mobbing på den måten at det i hovedsak blir lagt vekt på forebygging. Styrere og pedagogiske ledere skal ha stort fokus på relasjonsbygging, proaktive voksne og det at man setter voksenrollen i fokus. Barna trenes i vennferdigheter, vedlikehold av vennskap, det å oppdage og forstå følelser. Problemløsning er også et område det settes stort fokus på. Informant vektlegger at barnehagen skal arbeide forebyggende, ikke terapeutisk. I kommunen er det skrevet under et manifest mot mobbing i barnehagen. I tillegg har kommunen laget en egen plan hvor en skal jobbe forebyggende mot

mobbing. Denne våren har det også blitt arbeidet med å opprette et beredskapsteam mot mobbing. Kommunen er et foregangskommune i så måte, da barnehagen også er med i beredskapsteamet mot mobbing.

Informanten har ingen dokumentasjon på at de pedagogiske lederne veileder og formidler kunnskap om arbeid mot mobbing i barnehagen til assistenter og fagarbeidere, men det stilles tydelige krav til lederne i barnehagen. Alle ansatte får kompetanseheving for å jobbe forebyggende i hovedsak, men også sette inn tiltak der det er behov for det.

På spørsmål om hvilke virkninger en oppnår om pedagogisk leder er sitt ansvar bevisst i arbeidet mot mobbing i barnehagen, mener informant at barna blir tatt på alvor. Et kompetent personale som møter barna der det er, har god samhandling mellom de ansatte og at foreldresamarbeidet fungerer godt. At de voksne er tilstede er alfa omega, samtidig som at samarbeidet med heimen også er fantastisk viktig, presiserer informant. På barnehagen prøver en å gjøre barna sterke, styrke deres basiskompetanse, gjøre dem robuste, tilføyer informant. I barnehagen fokuseres det på evnen til å vise empati, og å løse en konflikt. Troen på seg selv gjør dem sterkere om de blir utsatt for mobbing, supplerer informant. Relasjonsbygging er også svært viktig. «Æ tenke veldig på den aktive og tydelige voksne, den varme og grensesettende voksne», avslutter en engasjert informant om tema pedagogens rolle.

4.1.2 Relasjonell mobbing

Innen relasjonell mobbing (indirekte mobbing) blir det også anvendt begreper som *jentemobbing* og *sosial ekskludering*. Informant mente det var vanskelig å besvare tanker om at relasjonell mobbing i hovedsak blir knyttet til jentene i barnehagen, og presiserer at guttene mobber de óg, men at de tradisjonelt har sett det på det fysiske. «Vi har kanskje itj virri så flink te å sjå de relasjonssaken mellom veitjan, min opplevelse e at veitjan på et eller ainna vis klare å tilpasse sæ de voksne». Informant har lest seg opp på forhånd av intervjuet og i forbindelse med utviklingen av mobbeteamet i kommunen, og sier hun har lest om at vi forholder oss forskjellig i forhold til gutter og jenter, og der har vi nok en vei å gå, mener hun. Informant påpeker også at det er mye damer i barnehager, og at det er mulig at dette kan forsterke forskjelligheten en kan behandle de ulike kjønnene på. At en ubevisst tillegger kjønnene forskjellige egenskaper, at en bidrar til å fremme ulike egenskaper. «Henne e itj berre diskriminering fer gutan, men óg fer veitjan, dæm ska óg kunn lag støy, ikke berre vårrå

still og snill. Henne må vi ha meir fokus på, det løfte nånn dimensjona», konkluderer informant.

Overgangen fra «barns naturlige væremåte» og over til relasjonell mobbing, mener informant man må være litt trent for å se, og tilføyer at man må ha fokus på relasjonsbygging. Informant opplever at «jentesakene» er vanskelig å oppdage når de starter på grunn av at det foregår ofte veldig stille og veldig skjult. Dess bedre relasjon du har til barna, dess større sjanse er det for at barna kommer til deg om det skjer noe. Dess nærmere relasjonen er, dess tidligere kan en oppdage det, poengterer informant. Hvis en har et åpent sinn, oppdager man det lettere, mens en oppdager det senere om en har et mønster for hvordan barna skal oppføre seg, mener hun. De voksne som er til stede i leken vil kunne oppdage mobbing tidligere enn de som observerer, sier informant, og poengterer samtidig at hun absolutt snakker ut fra egne meninger og erfaringer.

På spørsmål om hva det kommer av at det finnes lite litteratur om mobbing blant jenter i barnehagen, samtidig som forskning viser at det finnes, er det hensiktsmessig å sitere informant:

«Men ka det kjæm tå, æ trur vi ikke har sjett det med de rætte øyan. Kanskje har vi trudd at det har virri nå forbigående, eller sagt typisk veitjan, ja dæm e nu sånn og så har vi hatt nånn rare sannheta. Tre veitja går ikke, to går, fire går, tre går ikke. Nånn rare sannheter vi har forplanta i generasjona. Det e nytt i barnehagen og det e vanskeligar å sjå dæm, der er helt sekkert, men det handle om oss voksne, kolles relasjona har vi har til ongan, kolles forbilda e vi, ka forvente vi, det er forventinga det handle om. Æ trur rett og slett det har nå med kjønnsrollemønster, gamle kjønnsrollemønster som gjær at vi e der, at det ikke har blitt sjett. Som damer veit vi godt at det foregår tidligar».

4.1.3 Avdekking

Informant mener barnehagene stort sett avdekker relasjonell mobbing blant de eldste jentene i barnehagen fordi man i barnehagen alltid arbeider nært barna. Dette formidles også til styrerne, at man må ha fokus på de nære relasjonene. I barnehagene har vi ikke kalt det så mye mobbing, poengterer informant, men sier videre at hun mener de ansatte i barnehagene motvirker med å forebygge. Ellers føyer hun til at vi helt sikkert har en vei å gå. «Slik e det å jobb med menneska, vi kainn bli ber, heldigvis».

Hvilken kunnskap barnehagepersonellet har om mobbing er vanskelig å definere, da barnehager og ansatte er forskjellige, men informant nevner at barnehagene har satt noen stadnader om hvilke forventninger en har vi til personalet. Tilstedeværende voksne er i et stort fokus i barnehagene, opplever informant. Felles opplevelser der vennskapsbånd

kan prøves ut og befestes, mestringsfølelse, fokus på å utvikle sosial kompetanse som humor, empati, selvkontroll, selvhevdelse, støtte barna når de bygger relasjoner, en varm og tydelig voksen og å sette ord på følelser er fokus barnehagene i kommunen skal ha. Dette kan også være tiltak som kan hindre mobbing eller stoppe et forløp til mobbing. I tillegg formidles verdier som respekt, toleranse, felleskap ansvar og medansvar. Informant tilføyer også at pedagogiske ledere må bli flinkere til å bruke ordet *mobbing*. Mønster kan oppstå allerede i barnehagen, og setter vi det i fokus, kan vi være med å forhindre at slike mønstre setter seg, mener hun. Hun legger også til at hun har kjennskap til at flere barnehager nå jobber med «case» og benytter seg av film med voksenrollen i fokus knyttet til avdekking, forebygging og arbeid mot mobbing i barnehagen.

Mobbing kan oppstå og mobbing kan avdekkes. På spørsmål om hvilke rutiner som blir iverksatt når mobbing har blitt avdekket, nevner informant en overordnet handlingsplan mot mobbing for barnehagene i kommunen. Planen har fokus på hvordan du oppdager og fanger opp den atferden som kan bli til mobbing. Konkrete tiltak når mobbing oppstår kan være samtale med de involverte, både den/de som mobber og den som blir mobbet. Videre blir veiledning et tiltak, enten hver for seg eller sammen, slik at barna får komme med forslag til hva som kan gjøres videre, sier informant. Rollespill der de har mulighet for å kjenne seg igjen og samtaler med barna slik at man finner årsaken er også andre konkrete tiltak som kan iverksettes. Hvis barna sier at mobbingen er over, må vi voksne respektere det, men heller observere videre, poengterer informant. Styrke barnet som blir utsatt for mobbingen ved å framheve barnet i barnegruppa, hjelpe dem til å svare andre barn på en fornuftig måte og arbeide med styrkning av selvtillit og mestring kan ha god effekt, etter hennes mening. Framsnakk barna og øk barnets status i gruppa, der kan vi voksne bidra utrolig mye, føyer informant til. Hvilke tiltak som skal settes inn og hvilken effekt de har, kommer an på hva som har skjedd og hva som er årsaken, og den er det heller ikke alltid vi finner. En må sette seg konkrete mål ut fra konkret sak, og i etterkant evaluere. Har ikke saken blitt bedre må det settes nye mål og tiltak, avslutter informant.

4.1.4 Forebygging

Barnehageloven § 1, Formål, sier: *Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.* Gjensidig respekt er viktig i samarbeid med barnas hjem, mener informant. Vi jobber ikke likt i hjemmet som i barnehagen, men det er viktig at barnet ikke opplever to «fronter», og at

samarbeidet er godt. Det må drøftes eller gi mulighet for det om en er uenige, og det å vise forståelse for hverandre sine roller. Vi kan forebygge godt ved å vise dem interesse og gripe inn om en trenger det. Samarbeid med hjemmet er veldig viktig for å i det hele tatt lykkes med barnets danning, fastslår informant.

Vennskap kan være en beskyttelse mot mobbing. Da det ble spurt om hvordan en kan jobbe for at alle barn finner gode venner og funksjonelle vennskap, måtte informant først klargjøre sine tanker omkring begrepet «venn», og dette er en dimensjon det er relevant å sitere:

«Ordet venn e litt oppskrytt, og kainn oft vårrå te hinder. Det e med på å definer og skap hinder. Vennskap, ja, men venn? Det har vi fer my fokus på. Det e godt å ha nånn sosiale strukturer, men vi må itj lætt det vårrå det eneste saliggjørende. Vi som pedagoga må ta relasjona på største alvor, men ikke vårrå så opptatt av at det ska vårrå en fast struktur. Relasjonan e uoversiktilig og bevege sæ, og det ska dæm gjørrå. Nettverk dannes, men nettverk endre sæ.»

Vennskap er ikke bestandig harmoni og idyll, det inneholder også opplevelse av svik, men da er det viktig at barna lærer seg å håndtere det, og til dette trengs en varm og grensesettende voksen. «Begge deler, ja takk», supplerer informant.

På spørsmål om et særskilt viktig fokusområde som forebyggende arbeid mot mobbing, nevner kort og konsist informant relasjonskompetansen. I tillegg til leken, som det fantastiske virkemidlet som lek er, legger informant raskt til. Ros av den atferden vi ønsker og klare grenser. Dess mer empatisk og tilstedeværende de voksne er, dess mer klarer en å oppdage, oppsummerer informant.

4.2 Oppsummering av resultatfunn

«Kanskje ikke tenkt på det som mobbing, men har sett forskning som viser at mønstrene på mobbing oppstår allerede i barnehagealder. Vi har nok ikke erkjent det helt, men vi har nok sett det, at mønsteret har startet tidlig».

Dette sitatet fra informant synes jeg oppsummerer godt viktige resultatfunn i oppgaven. Atferden har blitt observert, men den har ikke blitt erkjent som mobbing. Informant påpeker også at pedagoger må bli mer bevisst på å omtale atferden som mobbing om det er tilfellet, for på den måten å ta utfordringen på alvor. I forbindelse med oppgaven er det også blitt snakket uformelt med to andre pedagogiske ledere om temaet, og deres spontane reaksjon på begrepet relasjonell mobbing i barnehagen har vært: «Å, finnes det?». Når de deretter har fått en nærmere forklaring rundt tema, har det kommet kommentarer som: «Å ja, det har vi jo sjett,

det e jo berre å tænk te baka te da en va lita veitj sjøl det». Og: «Ja, det sjer en jo typisk, når samme veitja må vârrå en utehund som ikke kâinn in i dokkestua eller ei tante som bur langt uinna».

Atferden har altså blitt både observert og kjent på kroppen selv, men den har fått større fokus i senere år. Informant antyder at tema hadde fått betydelig større fokus de to siste årene, og at man i hovedsak jobber forebyggende med mobbing. I tillegg gjør økt fokus på tema at tiltak som en beredskapsplan mot mobbing blir utarbeidet, også i barnehagen. Det øvrige barnehagepersonellet kan en også få et inntrykk av at blir kurset, ved at flere barnehager denne våren skal bli kurset i relasjonskompetanse, som informant ved flere ganger nevnte som veldig viktig i arbeidet mot mobbing.

5.0 Drøfting

5.1 Drøfting av hovedfunn med utgangspunkt i teori

5.1.1 Pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing

«Æ tenke veldig på den aktive og tydelige voksne», oppsummerte informant om pedagogisk leders rolle i arbeidet mot mobbing. Den trygge, tydelige og aktive voksenrollen blir også framhevet som svært viktig under kapitlet «Å forebygge mobbing» av (Midtsand et al., 2004), hvor det har blitt innhentet mye av teorien i oppgaven fra. Her kommer det fram at pedagogisk leder i kraft av sin rolle kan hindre aggressive krefter i en gruppe ved at den trygge, tydelige og demokratiske leder vet hva en skal se etter av tegn til slik atferd.

I hovedsak ser det ut til at barnehagene jobber forebyggende for å hindre mobbing. Å styrke barnets selvhevdelse, slik at det blir mer robust hvis det møter mobbing, var et av tiltakene. Det ble i intervjuet fokusert på det mulige offeret. Midtsand et al. (2004) mente man i tett nærhet til barna kunne observere hvilke barn som kunne utvikle en mobbeatferd og hvilke barn som kunne komme i en offer-posisjon ut fra barnas selvhevdelse. Dette aspektet er det viktig å poengtere. Gjennom observasjon av barns selvhevdelse vil en ha mulighet for å kunne fange opp de barna som kan ha behov for ekstra støtte for å utvikle en positiv selvhevdelse, og på den måten arbeider en også forebyggende om en arbeider med barnas selvhevdelse.

I arbeid mot mobbing må hele personalgruppa ha kunnskap på området, og dette er også pedagogisk leders oppgave. Gjennom kursing og kompetanseheving er det ut til at personalet i barnehagene i kommunen får økt innsikt i tema. Denne våren blir tre av barnehagene sendt på

et foredrag om relasjonskompetanse, som også er et av hovedfunnene i arbeid mot relasjonell mobbing i barnehagene. Slike tiltak er svært viktig, da en barnehage er avhengig av at alle ansatte har kunnskap om hvordan en bygger gode relasjoner til hverandre. Som Høiby & Trolle (2009) har uttalt, er det pedagogiske personellet nøkkelpersoner i forebyggingen av mobbing. Som pedagogisk leder har en det overordnede ansvaret for at alle ansatte har kunnskap og innsikt i forebygging og avdekking av relasjonell mobbing.

Voksenrollen er altså svært viktig med tanke på arbeidet mot relasjonell mobbing blant de eldste jentene i barnehagen. Foreldre, assistenter, fagarbeidere og pedagoger har alle ansvar for å utøve en god voksenrolle i arbeidet mot mobbing, men det er pedagogisk leder som blir en nøkkelperson i dette arbeidet da en gjennom et godt foreldresamarbeid og veiledning av de ansatte skal skape en helhetlig plattform hvor grobunn for mobbing blir fattig.

5.1.2 Relasjonell mobbing

«Å våge å se sannheten og å kjenne dens smerte, krever stort mot», siterte jeg Larsson (2011) på tidligere. Dette sitatet passer godt til hovedfunn innen relasjonell mobbing. Atferden har vært sett, men avfeid med uttrykk som: «veitjan e du berre son» og «tre veitja går itj ilag, det husse vi nu på sjøl». Hvem har sagt eller bestemt at jenter ikke kan leke tre sammen? Tvilstomt biologien. Ofte trenger ikke slik atferd å føre til mobbing. Om jenter tisker og hvisker, ikke fikk plass til den tredje jenta på sykkelen eller at den ene jenta må være «utehund» eller «tante langt borte», er ikke dette nødvendigvis relasjonell mobbing. Skjer det derimot med den samme jenta, kan dette karakteriseres som relasjonell mobbing. Likevel må ikke voksne godgjøre slik atferd med at «de er jenter». Forløp til mobbing kan oppstå eller mønstre for fremtidig rolle kan skapes allerede i barnehagen, og det er her det forebyggende arbeidet må starte.

«Man fødes ikke som kvinne, man blir det» erklærte Simone de Beauvoir i 1949. Dette sitatet støtter i stor grad et av hovedfunnene og påstandene til informant. Skotheim & Vågsland (2008) mente dessuten at jenter sosialiseres til å ha fokus på relasjoner og sky åpne konflikter og at dette kunne spille inn på rollen de mobber på, ofte gjennom relasjonell mobbing. Dette er et syn som løftet noen nye dimensjoner hos informant, nemlig at jenter også måtte få uttrykke seg verbalt og kroppslig og ikke bare leve opp til forventningene om at jenter må være stille og snille. Kanskje er det nettopp voksnes forventninger til jenter som gjør at de benytter seg av en relasjonell og skjult form for mobbing, som gjør at de vanskeligere

oppdages? Andreasson (2006) har som tidligere nevnt i sin mastergradsavhandling om jentemobbing uttalt at jentemobbing er i grenselandet mellom vennskap og mobbing. Dette kan altså være en annen dimensjon som gjør mobbingen blant de eldste jentene i barnehagen vanskeligere å definere og avdekke, noe informant også mente at den var. «Den største hindringen for å avdekke jentemobbing kan være bagatellisering av hva som egentlig skjer. I og med at de samme jentene som trakasserer enkelte jenter samtidig opptrer som hyggelige, flinke og snille utad, kan det være vanskelig å tro at de kan være mobbere» (Flack, 2005). Dette utsagnet kan forklare informants utsagn om at en tidligere eller fram til nå «ikke har vært så flink til å de de relasjonssakene blant jentene» og at jentene lettere tilpasser seg de voksne.

Er det slik at jenter skyr en konflikt ved at den ene jenta må være skabbete rev og ligge utenfor lekehytta i stedet for at de åpent og ærlig sier: «Vi vil leik alein nu»? Førstnevnte scenario kunne ha blitt godkjent fra den siste jenta, men føles det godt å være skabbete rev? Sistnevnte scenario kunne ha blitt en konflikt. Forskjellen er at sistnevnte lettere hadde blitt oppdaget og en kunne lettere ha sett om mønsteret gjentok seg. Voksenrollen opp mot hva vi forventer av barna blir her viktig her. Hvordan en jobber opp mot de ulike kjønn og likestilling i barnehagen har nok betydning for atferd og mobbeatferd. Dette belyser både teori og resultatfunn godt.

5.1.3 Avdekking

Informant mener at mobbing blant de eldste jentene i barnehagen i stor grad blir avdekket med begrunnelse at ansatte i barnehagen alltid er nær barna, samtidig som hun poengterer at en alltid kan bli bedre og at nok ikke alt oppdages. Det er ingen grunn til å mistro påstanden om at det meste blir avdekket. På en annen side kan en i disse dager stille seg spørsmål om hvordan det meste av mobbing avdekkes når flere uoppdagede overgrepssaker i barnehagene blir avdekket på bakgrunn av en enkelthendelse. Dette er en digresjon det er viktig å belyse.

Tidligere er det i oppgaven vist til forskning som viser at det er færre jenter som er involvert i mobbing en gutter. Samtidig er det også vist til en annen spørreundersøkelse som er interessant sett opp mot oppgavens problemstilling. Denne undersøkelsen viser at noe av mobbingen blant jenter i manglende grad avdekkes, noe informant også uttalte.

En må bli flinkere til å bruke ordet mobbing, var et funn i forskningen det er viktig å ta med.

Her er det av relevans å belyse Larssons (2001) uttalelse om aksept av fenomenet mobbing:

Hvis man aksepterer mobbing som en vanlig foreteelse mellom mennesker i en gruppe, uansett hvor smertefullt det kan være, kan kunnskap om fenomenet mobbing bidra til et forbedret klarsyn, forståelse og aksept i forhold til barna, deres foreldre og samtidig lette det profesjonelle ansvaret.

Ut fra denne påstanden er det nærliggende å anta at informant har et godt poeng når hun mener når en må bli flinkere til å faktisk bruke begrepet mobbing for at en skal klare å jobbe, avdekke og forebygge på en god måte. Et annet hovedfunn innen avdekking var å være nær barna og ha gode relasjoner til barna. En må være nær alle barn, både mentalt og fysisk, en må være deltagende. Som pedagogisk leder er det helt avgjørende å være «dønn til stede».

5.1.4 Forebygging

Som hovedfunn innen forebygging av relasjonell mobbing kan betydningen av ordet «venn» trekkes frem. Informant opplevde at ordet venn ofte var til hinder og er med på å definere. Dette aspektet kan være en virkelig tankevekker. Flere jenter har nok hatt en bestevenninne i barndommen. Flere kan nok også kjenne seg igjen i at dette helt klart var med på å definere. Hun er bestevenninnen min. Du kan være venninnen, men bestevenn kan du aldri bli. Hva er en venn, hvem er en venn, når har man venner? Om man legger ordet «venn» til side, har allikevel barn behov for vennskap, behov for gode relasjoner, funksjonelle vennskap.

«Allerede i barnehagen kan barna våre bli mobbeofre - eller mobbere. Å forhindre slik oppførsel krever mye av personalet i barnehagen, men det er vi foreldre som har det største ansvaret», ble Gram (2004) sitert på tidligere. Om foreldrene har det største ansvaret er det vanskelig å definere, men det er klart at pedagogene i barnehagene har en vanskelig oppgave når far til den ene jenta stikker fingeren i munnen og lager en brekningslyd foran to små jenter da det blir snakk om mor til den tredje jenta. Dette er en hendelse opplevd av et barn som en muligens ikke er i stand til å reflektere ordentlig over før i sen barndom voksen alder.

Samarbeidet med heimen og foreldrene er også et av hovedfunnene innen forebygging av mobbing gjort i forskningen. Samarbeid med hjemmet er veldig viktig for å i det hele tatt lykkes med barnets danning, fastslår informant. Her har barnehagepersonellet et stort ansvar. Her har pedagogisk leder det øverste ansvaret. Pedagogisk leder har det øverste ansvaret for å sørge for at mobbing blant de eldste jentene i barnehagen (3-6 år) både avdekkes og forebygges. Pedagogisk leder har det øverste ansvaret for at det rundt barna er gode

voksenpersoner som jobber aktivt mot mobbing. Pedagogisk leder har ansvar for at mønstre og atferd for mobbing ikke utvikles og setter seg i barnehagen.

5.2 Kritikk av funn i lys av metode

I all hovedsak blir relasjonell mobbing blant jenter i barnehagen oppdaget på grunn av at en i barnehagen er så nær barna, mener informant. Informant har god oversikt over barnehagene i kommunen og har lang erfaring som pedagogisk leder, men likevel kan ikke en kvalitativ metode fullt ut påvise dette. Ei heller om det hadde blitt valgt ut to informanter. Hadde en derimot hatt mer avsatt tid til bacheloroppgaven, kunne en ha benyttet seg av flere informanter. Da hadde en likevel kunne gå i dybden på tema, men også fått flere syn og erfaringer rundt tema. Da hadde en også kunnet sammenligne resultatfunn opp mot hverandre for å se om det var resultatfunn som motsa hverandre eller om enkelte resultatfunn samsvarte hos flesteparten av informantene.

Siden oppgaven er basert på kvalitativ metode, og i tillegg én informant, bidrar dette til at oppgaven likevel kan gå i dybden på tema. På en annen side betyr det at intervjuet lett blir personlig og basert på informantens holdninger, meninger og erfaringer. Dette presiserte også informant. Samtidig har informant god dialog med barnehagene i kommunen, i tillegg til å ha erfaring som pedagogisk leder selv, og på den måten kan en tenke seg at informant fyller flere roller og kan gi svar som rommer mer enn en enkelt pedagog, selv om det er viktig å presisere at dette faktum ikke sidestilles med å ha flere informanter. På spørsmål om hvorfor relasjonell mobbing ofte blir knyttet til jentene i barnehagen, kom informant med en hypotese om at det kan ha noe med gamle kjønnsrollemønstre å gjøre og at en ofte ubevisst tilegner jentene andre egenskaper og skaper andre forventninger til dem enn guttene. Om dette funnet er representativt for alle barnehager klarer ikke oppgaven å avdekke i lys av metode. Samtidig er oppgaven basert på drøfting og et forsøk på å se funnene i sammenheng med teori, og her har en ved flere tilfeller kunne sett nye og interessante sammenhenger. Likevel er det viktig å være åpen for at det nok finnes flere viktige og interessante aspekt ved tema oppgaven kan ha utelukket.

6.0 Oppsummering

«Ordet venn er litt oppskrytt, og kan ofte være til hinder.» «Relasjonsbygging er svært viktig.» «Den aktive og tydelige voksne.» «Gamle kjønnsrollemønstre.» «Man må bli flinkere til å bruke ordet mobbing.» Dette er sitater og stikkord som oppsummerer godt oppgavens

undersøkelse rundt relasjonell mobbing i barnehagen. Legger en vekt på likestilling mellom kjønnene i barnehagen og stiller like forventninger til begge kjønn og reflekterer rundt gamle kjønnsrollemønstre. Legger en vekt på den aktive tydelige voksne. Legger en vekt på relasjonsbygging. Blir en mer bevisst i bruken av begrepet mobbing. Blir en mer bevisst betydningen av begrepene venn, vennskap og relasjoner. Da er det stor grunn til å tro at pedagogisk leder har et godt utgangspunkt for å både avdekke og forebygge relasjonell mobbing blant jenter fra 3-6 år i barnehagen.

6.1 Spørsmål til videre forskning

I denne forskningen er det blitt sett nærmere på hvordan pedagogisk leder kan avdekke og forebygge relasjonell mobbing blant de eldste jentene i barnehagen. Dette er et stort tema det kan forskes videre på ved at en studerer nærmere eller stiller seg nye spørsmål knyttet til tema. Kan økt fokus på likestilling mellom kjønnene i barnehagen motvirke den stille og skjulte relasjonelle mobbingen, er et spørsmål det hadde vært nærliggende å forske videre på til senere forskning. Kan ordet venn erstattes med et mer udefinerbart ord, og kan dette medføre til lavere forekomst av relasjonell mobbing, er et annet spørsmål basert på funn i forskningen det hadde vært interessant å satt søkelys på. I tillegg hadde oppgaven innledningsvis et spørsmål som ikke direkte har blitt besvart da dette ikke er en del av oppgavens problemstilling, men som under forskningen har ligget godt plassert i underbevisstheten. Kan det medføre riktighet at jentene i mindre grad blir utsatt for mobbing, eller inneholder tallmaterieell fra forskning feilkilder i form av uoppdaget relasjonell mobbing?

6.2 Personlige refleksjoner

Prosessen rundt problemstilling, teoriutvalg, forskning, analyse og diskusjon har vært meget interessant. Informant gav meg nye dimensjoner å forske og diskutere videre på. Henviser til forskning fra teoriutvalg som peker på at det er usikkert hvor omfattende problemet relasjonell mobbing blant de eldste jentene i barnehagen er. Selv om tallmaterieell kan være relevant, er det også på en side mindre relevant. Om man som pedagogisk leder har kunnskap til å avdekke og forebygge én eneste mobbesak i barnehagen, har man gjort en fantastisk god og viktig jobb. Man har reddet store deler av grunnmuren til et barns liv. Samtidig trenger ikke selve mobbingen oppstå i barnehagen, men mønstrene kan dannes allerede i barnehagen, og her har man som pedagogisk leder en svært viktig oppgave. Å skape gode mønstre for et senere liv. Etter barnehagen.

Referanseliste

- Andreasson, K. (2006). «I grenslandet mellan kameratskap och mobbing – en deskriptiv studie av 12-åriga flickors tankar kring relationer och utanförskap». I: Skotheim, L. & Vågsland, A. H. (2008). *Bitching: En bok om jenter og mobbing*. Omnipax: Oslo.
- Bjørkqvist, K. (1994). «Sex Differences in Physical, Verbal, and Indirect Aggression: A Review of Recent Research. I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Crick, N., Casas, J. & Ku, H. (1999). «Relational and Physical Forms of Peer Victimization in Preschool. *Developmental Psychology*» I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Crick, N., Ostrov, J., Burr, J., Cullerton-Sen, C., Jansen-Yeh, E. & Ralston, P. (2006). «A longitudinal study and relational study of physical aggression in preschool» I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Eidhamar, L. G. & Leer-Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv: barn og etikk* (4. utg.). Cappelen Damm Akademisk: Oslo.
- Flack, T. (2005). «Kan stress i jentegrupper relatert til behov for tilhørighet føre til bruk av relasjonell aggresjon?» I: Skotheim, L. & Vågsland, A. H. (2008). *Bitching: En bok om jenter og mobbing*. Omnipax: Oslo.
- Fongary, 2004; Lund, 2012b; Sommer & Sjøbu 2012 I: Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Golombok, S. & Fivush, R. (1994). «Gender development» I: Kloep, M. & Hendry, L. B. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Abstrakt forlag: Oslo.
- Gotvassli, K.-Å. (2013). *Boka om ledelse i barnehagen*. Universitetsforlaget: Bergen.
- Gram, K. (2004). «Små mobbere». I: Midtsand, M., Monstad, B. & Søbstad, F. (2004). *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen*. DMMHs publikasjonsserie nr. 2: Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.
- Greiff, P. (2003). «Mobbing i skolen. En presentasjon av undersøkelser mot mobbing». I: Midtsand, M., Monstad, B. & Søbstad, F. (2004). *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen*. DMMHs publikasjonsserie nr. 2: Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.
- Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Helgesen, M. B. (2010). *Relasjonell mobbing blant jenter i barnehagen*. HiF-rapport. Hentet 2. mai 2016 fra <http://munin.uit.no/handle/10037/6262>
- Høiby, H. & Trolle, A. (2012). *Stopp ertingen – Arbeid med inkluderende miljøer i barnehagen*. Kommuneforlaget: Oslo.
- Kloep, M. & Hendry, L. B. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Abstrakt forlag: Oslo.
- Kunnskapsdepartementet (2011) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Fagbokforlaget: Bergen.
- Larsson, E. (2001). *Mobbet? Det har vi ikke merket!* Cappelen Damm Akademisk: Oslo.
- Larsson, E. (2001) *Mobbet? Det har vi ikke merket!* I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.

- Lund, I. & Helgeland, A. (2016). *Mobbing i barnehagen – anerkjennelse som forebygging*. Pedlex: Oslo.
- Midtsand, M., Monstad, B. & Søbstad, F. (2004). *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen*. DMMHs publikasjonsserie nr. 2: Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.
- NESH (2006). I: Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk: Oslo.
- Olweus, D. (2000). *Mobbing i skolen*. I: Høiby, H. & Trolle, A. (2012): *Stopp ertingen – Arbeid med inkluderende miljøer i barnehagen*. Kommuneforlaget: Oslo.
- Ostrov, J., Wood, K., Jansen, E., Casas, J. & Crick, N. (2004). «The observational study of delivered and received aggression, gender, and social-psychological adjustment in preschool». I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Perren, S. (2000) «Kindergarten children involved in bullying: Social behaviour, peer relationship, and social status. I: Helgesen, M. B. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Regjeringen (2011). *Manifest mot mobbing 2011 – 2015*. Hentet 20. april 2016 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/manifest-mot-mobbing-2011-2014/id632010/>
- Rossholt, N. (2006). *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet: Oslo.
- Roland, E. (2007). *Mobbings psykologi*. I: Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Roland, E. & Sørensen Vaaland, G. (1996). *Mobbing i skolen: en lærerveiledning*. I: Midtsand, M., Monstad, B. & Søbstad, F. (2004). *Tiltak mot mobbing starter i barnehagen*. DMMHs publikasjonsserie nr. 2: Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.
- Rørnes, K. (2007). *Det motstandsdyktige «mobbeviruset»: hvordan utvikle en beredskap som virker i barnehage og skole? Strategi – planer – tiltak*. I: Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Skotheim, L. & Vågsland, A. H. (2008). *Bitching: En bok om jenter og mobbing*. Omnipax: Oslo.
- Søndergaard, D. M. (2012). *Bullying and social exclusion anxiety in schools*. I: Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Thagaard (2013) I: Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk: Oslo.
- Waage, T. & Mossige, J. G. (2002). *Hva i all verden er mobbing?* I: Helgesen, M. B. (Red.) (2014). *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget: Oslo.

Vedlegg 1 Brev til informant:



Forespørsel om deltakelse i datainnsamling,
intervju til bruk i bacheloroppgaven:

Adresse: *****

Til *****

I forbindelse med at jeg denne våren skal fullføre min bachelorgrad i barnehagelærerutdanningen, skal jeg skrive en bacheloroppgave. For å innhente data til denne oppgaven har jeg valgt kvalitativ metode, hvor jeg ønsker å intervju en pedagogisk leder rundt valgt tema for bacheloroppgaven: relasjonell mobbing i barnehagen. Min forespørsel går ut på om du er villig til å stille opp som informant for meg?

Problemstilling som er valgt til dette tema er: «Hvordan kan pedagogisk leder avdekke og forebygge relasjonell mobbing blant jenter fra 3-6 år i barnehagen?»

Under intervjuet ønsker jeg å ta opp samtalen på båndopptaker. Dette vil i etterkant av transkriberingen av intervjuet bli slettet. Du vil bli sikret full anonymitet i bacheloroppgaven. Jeg vil gjøre oppmerksom på at dette er en frivillig deltagelse, hvor du har rett til å trekke deg underveis i intervjuet om dette er ønskelig. Ta gjerne kontakt med veileder dersom det er spørsmål i forbindelse med datainnsamlingen. Navn og mailadresse er Anne Lise Sandnes Voll (anne.l.voll@nord.no). Før intervjuet starter blir du bedt om å underskrive samtykke til å bli intervjuet, og at du har lest foregående informasjon.

Intervjuguide kan om ønskelig sendes god tid i forveien.

VENNLIG HILSEN

Ingrid Duvsete

Vedlegg: Informasjon fra Nord universitet\studieleder.

Samtykke til intervju:

Sted og dato:

Underskrift:

Jeg har lest informasjonen om datainnsamlingen og gir mitt samtykke til å bli intervjuet.

Vedlegg 2 Intervjuguide:

Problemstilling:

Hvordan kan pedagogisk leder forebygge og avdekke relasjonell mobbing blant jenter fra 3-6 år i barnehagen?

Bakgrunn:

- ❖ Hvilken utdanning har du?
- ❖ Hvor lenge har du jobbet på denne arbeidsplassen?
- ❖ På hvilken måte har barnehagen endret seg siden du først begynte i yrket?

Pedagogisk leders rolle i arbeid mot mobbing

- 1.1 I hvor stor grad har du inntrykk av at arbeidet mot mobbing blir vektlagt av pedagogiske ledere i arbeidet med årsplaner og månedsplaner, og har kommunen egne planer mot mobbing?
- 1.2 Er det praksis for at pedagogiske ledere veileder i, og formidler kunnskap om arbeid mot mobbing i barnehagen til assistenter og fagarbeidere?
- 1.3 Hvilke virkninger mener du man oppnår om pedagogisk leder er sitt ansvar bevisst i arbeidet mot mobbing i barnehagen?

Relasjonell mobbing

- 2.1 Innen relasjonell mobbing (indirekte mobbing) blir det også anvendt begreper som jentemobbing og sosial ekskludering. Hva tenker du om at relasjonell mobbing i hovedsak blir knyttet til jentene i barnehagen?
- 2.2 Når mener du man går over til å snakke om «barns naturlige væremåte» og over til relasjonell mobbing, og har du et egenopplevd eksempel på dette knyttet til de eldste jentene i barnehagen?
- 2.3 Det finnes svært liten litteratur om mobbing blant jenter i barnehagen, selv om forskning viser at det skjer. Hva mener du dette kan komme av eller bety? Vet du om forskning som er gjort på området?

Avdekking

- 3.1 I hvor stor grad føler du at barnehagen lykkes i å avdekke indirekte (relasjonell) mobbing blant de eldste jentene i barnehagen, i forhold til direkte mobbing, og er det andre tegn man bør være oppmerksom på?
- 3.2 Hvordan opplever du at barnehagepersonalets kunnskap om mobbing i barnehagen er, og i hvilken grad de er i stand til å observere tegn på mobbing eller forløp til mobbing?
- 3.3 Når mobbing er avdekket, kan du si noe om hvilke rutiner som da blir iverksatt, og hvilken effekt opplever du at tiltakene har?

Forebygging

- 4.1 Barnehageloven § 1, Formål, sier: *Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.* På hvilken måte kan samarbeid med hjemmet kan være med på å forebygge mobbing?
- 4.2 Vennskap kan være en beskyttelse mot mobbing. Hvordan kan man jobbe for at alle barn finner gode venner og funksjonelle vennskap?
- 4.3 Hva synes du er spesielt viktig å sette fokus på som forebyggende arbeid mot mobbing i barnehagen?

Annet

Er det noe annet du har lyst til å tilføye?

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5247175_cand-3371600_5224941
Filtype	pdf
Filstørrelse	15.51 KB
Opplastingstid	28.05.2016 19:35:17



Neste side
Besvarelse
vedlagt



**SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR-
OG MASTEROPPGAVER**

Forfatter(e): Ingrid Duvsete

Norsk tittel: Relasjonell mobbing i barnehagen

Engelsk tittel: Relational bullying in the kindergarten

Studieprogram: Barnehagelærerutdanning

Emnekode og navn: BLU 360 Bachelorgrad

**Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage,
Nords' åpne arkiv**

**Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke
gjøres tilgjengelig for andre**

Kan frigis fra: _____

Dato: 28. mai 2016

Ingrid Duvsete
underskrift

underskrift

underskrift

underskrift

